

Ruimtelijke visie duurzame energie met wind en zon

onderdeel van de Duurzaamheidsvisie

Ruimte voor lokaal initiatief en innovatie

VOORWOORD

Het gebruik en de opwekking van energie is een hot item. De kranten staan er vol van. De effecten van ons gedrag zijn duidelijk merkbaar in het veranderende klimaat. Wij vinden dat wij als gemeente een taak hebben om bij te dragen aan een duurzame wereld. Klimaatadaptie is bijvoorbeeld een belangrijk onderwerp de komende jaren. Maar ook het terugdringen van ons energiegebruik. Want wat je niet gebruikt, hoef je niet op te wekken.

In deze ruimtelijke visie voor duurzame energie gaan we in op de grootschalige opwekking van duurzame energie met zon en wind. Twee schone, hernieuwbare energiebronnen die volop aanwezig zijn. Natuurlijk zijn er ook andere manieren om energie op te wekken. Deze staan niet in deze visie. Niet omdat ze minder belangrijk zijn, maar omdat er geen ruimte voor hoeft te worden gemaakt.

De verduurzaming van onze energiehuishouding is een grootse maatschappelijke opgave waarmee iedereen te maken krijgt. Ik ben er trots op dat de gemeente Olst-Wijhe haar verantwoordelijkheid neemt en samen met haar inwoners vorm heeft gegeven aan deze visie. We hebben veel gesprekken gevoerd. Dit was niet altijd even makkelijk, maar wel ontzettend belangrijk. Zonnevelden en windparken hebben immers direct invloed op onze leefomgeving. Velen maken zich - terecht - zorgen over aantasting van ons unieke en kwetsbare landschap. Deelnemers aan het proces waren vaak kritisch, bijvoorbeeld over de overlast van windmolens, de effecten op de natuur of de verdeling van lusten en lasten van duurzame energieprojecten. Weer anderen meenden dat het allemaal niet snel genoeg gaat met de energietransitie en spoorden ons aan om vooral tempo te maken. Het proces gaf ons inzicht in uw belangen, wensen en zorgen. We zijn ons er van bewust dat het onmogelijk is om aan ieders wensen tegemoet te komen. Daarom hebben we in het proces de nadruk gelegd op de voorwaarden die u als inwoner wilt verbinden aan de ontwikkeling van zonnevelden en windparken. Deze hebben we zo veel als mogelijk een plek gegeven in de visie.

Waar ik heel blij mee ben, is dat ook de verdeling van de lusten en de lasten een plek heeft gekregen in deze visie en daarmee de uiteindelijk te ontwikkelen projecten. Dit houdt de opbrengsten zo veel mogelijk binnen onze gemeentegrenzen. Zo kan iedereen profiteren van de ontwikkeling van zonnevelden en windparken. Om het proces en de manier waarop we projecten graag tot stand zien komen in onze gemeente is er een toetsingskader aan de visie toegevoegd. Het is een verdieping van het hoofdstuk over de uitvoeringsstrategie.

Deze ruimtelijke visie voor duurzame energie stippelt de koers uit voor de komende tien jaar. Daarmee zijn we echter niet klaar met ons werk. Om te zorgen dat de wereld leefbaar blijft voor generaties na ons, moeten we steeds verder verduurzamen. En niet alleen op energiegebied. Daarin staat Olst-Wijhe niet alleen. Deze opgave raakt ons allemaal.

Ik wil iedereen die heeft meegedaan hartelijk bedanken voor de betrokkenheid.
Samen gaan we voor een duurzaam en leefbaar Olst-Wijhe!

Marcel Blind
Wethouder duurzaamheid

INHOUDSOPGAVE

- 1 INLEIDING
- 2 BELEIDSKADER
- 3 ONDERZOEK EN GEBIEDSKEUZE
- 4 SOCIAAL-MAATSCHAPPELIJKE VOORWAARDEN
- 5 UITVOERINGSSTRATEGIE

1 INLEIDING

1.1 WAAROM EEN STRUCTUURVISIE VOOR DUURZAME ENERGIE?

Nederland staat voor een ongekende opgave: het verduurzamen van onze energievoorziening om klimaatverandering en de gevolgen daarvan in de hand te houden. Onze huidige energievoorziening is grotendeels gebaseerd op fossiele brandstoffen. Overstap naar hernieuwbare bronnen van energie is nodig vanwege negatieve effecten als luchtvervuiling en klimaatverandering, maar ook vanwege de continuïteit en houdbaarheid van onze energievoorziening. Nederland en Europa hebben ambitieuze doelen gesteld voor de overstap naar hernieuwbare energiebronnen.

Olst-Wijhe neemt ook haar verantwoordelijkheid en wil als gemeente een bijdrage leveren aan de energietransitie, waarin overheden, bedrijven en burgers samenwerken om de doelen voor duurzame energie te verwezenlijken. Het recente Raadsakkoord “Samen verder” stelt het als volgt: “Daarom stimuleren, faciliteren en ondersteunen wij het duurzaam vormgeven van nieuwe ontwikkelingen, op het gebied van energiebesparing en het opwekken van duurzame energie in het kader van de energietransitie. [...] Wij nemen als gemeente onze verantwoordelijkheid om de energieopwekking zo veel mogelijk binnen de eigen gemeentegrenzen te realiseren.”

De energietransitie heeft onmiskenbaar invloed op het landschap en onze fysieke leefomgeving. De gemeente stelt zich ten doel de nieuwe energiebronnen op een verantwoorde wijze in te passen in de omgeving en heeft daarom de voorliggende visie opgesteld. De visie, die na een uitgebreid gebiedsproces tot stand is gekomen, stelt ruimtelijke en andere kaders aan projecten van toekomstige initiatiefnemers. Deze ruimtelijke visie staat niet op zich zelf, maar vindt haar oorsprong in de Duurzaamheidsvisie 2010-2020 en maakt onderdeel uit van de toekomstige Duurzaamheidsvisie 2020-2030. Daarin wordt het verband gelegd met de gehele energietransitie. Deze ruimtelijke visie reikt tot 2030 en passeert in de komende 10 jaar een aantal momenten die aanleiding kunnen geven tot aanpassingen of aanvullingen. De opgave en het doel na 2030 tot 2050 is nog niet concreet, maar zal in de loop van deze periode duidelijker worden.

1.2 HOE IS DE VISIE TOT STAND GEKOMEN?

In 2016 analyseerde de gemeente de ruimtelijke mogelijkheden voor windenergie¹ en verscheen een rapport over de stand van zaken rondom de opwek en besparing van duurzame energie² in de gemeente. Op basis van deze rapportages stelde de gemeenteraad in 2017 het Koersdocument vast. Daarin werd een route uitgestippeld om te komen tot een ruimtelijke visie voor duurzame energie met wind en zon. Als gemeente die dicht bij haar inwoners staat, besloot Olst-Wijhe de visie op de ontwikkeling van duurzame energie samen met haar inwoners op te stellen en vorm te geven. Tijdens het proces zijn:

- milieuonderzoeken uitgevoerd (plan-milieueffectrapportage, bijlage 1)
- inwoners geconsulteerd (participatieverslag, bijlage 2)

¹ Windenergie in Olst-Wijhe. Advies over wet- en regelgeving. Bosch & van Rijn, 2016.

² Energie en duurzaamheid in Olst-Wijhe. SolWind, 2016.

De uitkomsten van deze trajecten vormen de pijlers van voorliggende visie.

1.3 WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Deze sectorale structuurvisie duurzame energie is een structuurvisie als bedoeld in artikel 2.1 lid 2 Wro. De gemeente kiest voor het opstellen van een visie om een beleidskader te bieden voor het beoordelen van initiatieven voor productie van elektriciteit met behulp van grootschalige zon en wind. Onder grootschalige zon en wind bedoelen we meerdere, hoge windturbines (vanaf 25 meter) en grondgebonden zonnevelden (vanaf 3 hectare). In de visie zijn, op grond van het uitgevoerde planMER en het uitgebreide participatieproces, gebieden aangewezen waar energieprojecten ruimtelijk mogelijk worden gemaakt. Ook de voorwaarden waaronder projecten daadwerkelijk kunnen worden gerealiseerd, zowel ruimtelijk als op het gebied van participatie, zijn in deze visie opgenomen. Een initiatiefnemer moet aantonen dat hij aan deze voorwaarden voldoet vóórdat er een bestemmingsplanprocedure wordt opgestart of een omgevingsvergunning wordt afgegeven.

Met de visie heeft de gemeente de mogelijkheid om ruimtegebruik voor duurzame energie te sturen, zowel op ruimtelijke als op sociale kwaliteit. Wanneer niet of onvoldoende aan de voorwaarden wordt voldaan, wordt geen gewijzigd bestemmingsplan vastgesteld of een omgevingsvergunning verleend. Afspraken over financiële participatie worden vastgelegd in een anterieure overeenkomst die tegelijkertijd met het bestemmingsplan of de omgevingsvergunning wordt voorbereid. Op grond van de anterieure overeenkomst die wordt afgesloten met de ontwikkelaar kan de gemeente toezien op de naleving van de afspraken over participatie.

1.4 OPSCHALEN HERNIEUWBARE ENERGIEOPWEKKING

De transitie naar een duurzame energievoorziening is gebaseerd op verschillende pijlers. Deze sectorale structuurvisie schept een beleidskader voor slechts één van deze pijlers: grootschalige opwek van duurzame energie met grondgebonden zon en wind. Voor overige pijlers, denk aan energiebesparing, ontwikkelingen in de gebouwde omgeving, zon op daken en energie-innovatie, geldt dat doelen moeten worden bereikt met andere instrumenten, zoals communicatie, wetgeving, fiscale en financiële instrumenten. Daarnaast zijn diverse samenwerkingsverbanden nodig om verder te komen, bijvoorbeeld met de netwerkbeheerders.

1.4.1 GROOTSCHALIGE OPWEK BUITEN OLSST-WIJHE

Grootschalige opwek van energie vindt op dit moment buiten de grenzen van de gemeente Olst-Wijhe plaats. Zie bijvoorbeeld de doelstelling voor 'wind op zee' die voor 2023 4450 MW (megawatt) bedraagt. Op grond van het Energieakkoord 2018 komt daar in de toekomst nog eens 7.000 MW op zee bij. Op basis van het nieuwe Klimaatakkoord moet 41% van de opwek van duurzame elektriciteit voor Nederland op zee plaatsvinden. Daarmee alleen kan de benodigde duurzame opwek echter niet worden bereikt. Tussen 2020 en 2050 moet het percentage duurzame opwek blijven groeien. Ook op land. Gemeenten hebben een eigen verantwoordelijkheid bij het uitvoeren van de afspraken die zijn gemaakt in het Energieakkoord van 2012, die in 2018 zijn vernieuwd. In het nieuwe Klimaatakkoord wordt de doelstelling voor duurzame energie op land tot 2030 geschetst.

1.4.2 OPGAVE REGIONAAL EN PROVINCIAAL VERBAND

In het verlengde van het regeerakkoord 2017 en de pilots die in opdracht van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) voor zeven regio's in het land zijn uitgevoerd, worden regionale energiestrategieën (RES) opgesteld. Olst-Wijhe werkt hieraan met gemeenten in de regio West-Overijssel. Met de ruimtelijke visie voor zon en wind geeft Olst-Wijhe invulling aan de beleidsopgave voor 2020 en verder, die past binnen de kaders van het provinciale ruimtelijke beleid (zie paragraaf 2.2). De visie biedt daarnaast een constructief vertrekpunt voor de bijdrage van de gemeente aan de RES. Daarbij is het realistisch om te stellen dat zonder overeenstemming in RES verband er vanuit de provinciale respectievelijk de nationale overheden een opgave en/of ruimtelijke inpassing wordt opgelegd om invulling te geven aan de reductie van de CO₂ uitstoot in 2030, waarbij men vervolgens lokaal nauwelijks meer invloed kan uitoefenen op het bod respectievelijk de ruimtelijke vertaling daarvan.

1.4.3 FOCUS OP GROOTSCHALIGE ZON EN WIND

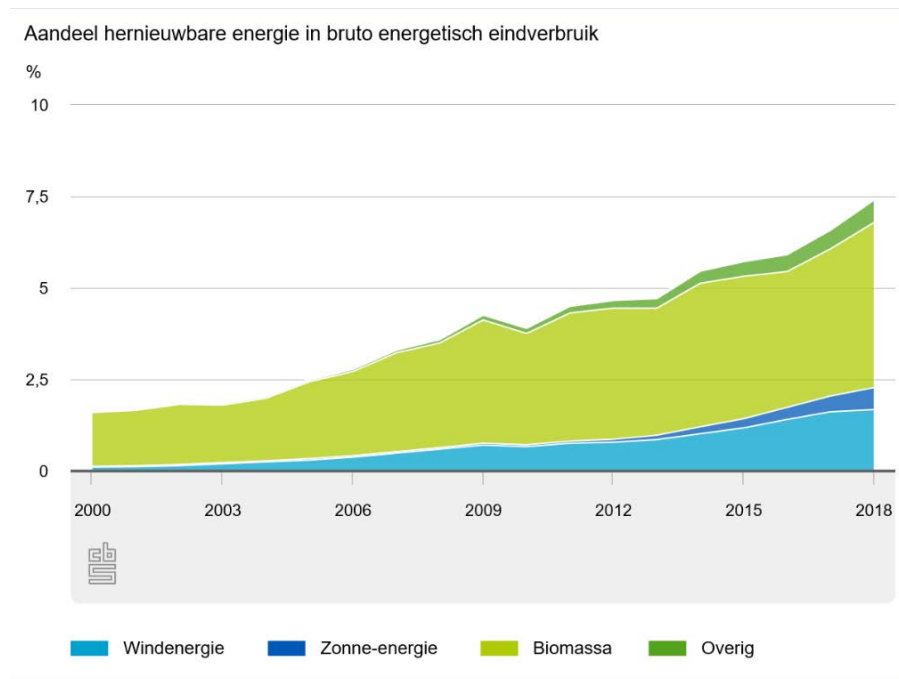
In het, in 2017 vastgestelde Koersdocument, heeft de gemeente ervoor gekozen om een ruimtelijke visie op te stellen voor duurzame energie die specifiek is gericht op het mogelijk maken van zonnevelden en windparken. Dit zijn de enige vormen van opwek van duurzame energie die grote impact hebben op de leefomgeving. Daarom is er een ruimtelijk beleidskader nodig. Deze visie gaat om deze reden niet in op andere vormen van duurzame opwek, zoals het bevorderen van de toepassing van zonnepanelen op daken. In de Duurzaamheidsvisie 2020-2030 wordt ook ingegaan op energiebesparing en op andere vormen van duurzame energieproductie die door innovatie en doorontwikkeling binnen een aantal jaar mogelijk kunnen zijn. Met name energiebesparing bij bedrijven en huishoudens neemt een belangrijke plaats in de Duurzaamheidsvisie in.

In het College Uitvoeringsprogramma dat begin 2019 is vastgesteld is dit als volgt opgenomen:

Wij willen bijdragen aan het verder beperken en zo mogelijk voorkomen van een opwarming van de aarde en de klimaatverandering. Deze ambitie vertalen we in de nieuwe Duurzaamheidsvisie 2020-2030, die aan de raad wordt voorgelegd. Hierbij volgen wij de ambities en afspraken uit het nog vast te stellen nationale klimaatakkoord. Projecten die hier nu aan bijdragen zijn opgezet vanuit de huidige visie en programma. Projecten als Energieloket, Routekaart Energieneutrale kernen en de Energievisie (*nu: Ruimtelijke visie duurzame energie met wind en zon*) zijn uitwerkingen die aan deze ambitie invulling geven. De huidige visie en programma lopen af in 2019.

Biomassa, zon en wind leveren op dit moment het grootste aandeel van de productie van duurzame energie (warmte en elektriciteit) in Nederland. In vergelijking met andere bronnen zijn zon en wind de goedkoopste leveranciers van duurzame elektriciteit.

Figuur 1 Aandeel hernieuwbare energie (bron: CBS, 2019)

Het energieverbruik uit hernieuwbare bronnen in Nederland is in 2018 uitgekomen op 7,4 procent van het totale energieverbruik. In 2017 was dit 6,6 procent. De toename wordt voor ruim de helft veroorzaakt door een hoger verbruik van biomassa, vooral in de vorm van biodiesel en biobenzine (bron CBS)

In de toekomst zijn passende vormen van energieopslag en innovaties nodig om over te kunnen stappen op een energiehuishouding zonder fossiele brandstoffen. Deze ruimtelijke visie voor duurzame energie biedt een kader voor de komende 10 jaar, waarna ontwikkelingen opnieuw bekeken worden. Grootschalige opwek met zon en wind zijn momenteel bewezen technieken met een gezonde business case. Dat is van belang voor de visie: de gemeente maakt in deze visie alleen ontwikkelingen mogelijk waarvan de economische uitvoerbaarheid is aangetoond. Op het moment dat er verzoeken zijn voor pilots of innovatieve technieken zal de gemeente ook voor die technieken de ruimtelijke mogelijkheden onderzoeken.

1.5 VISIEGEBIED

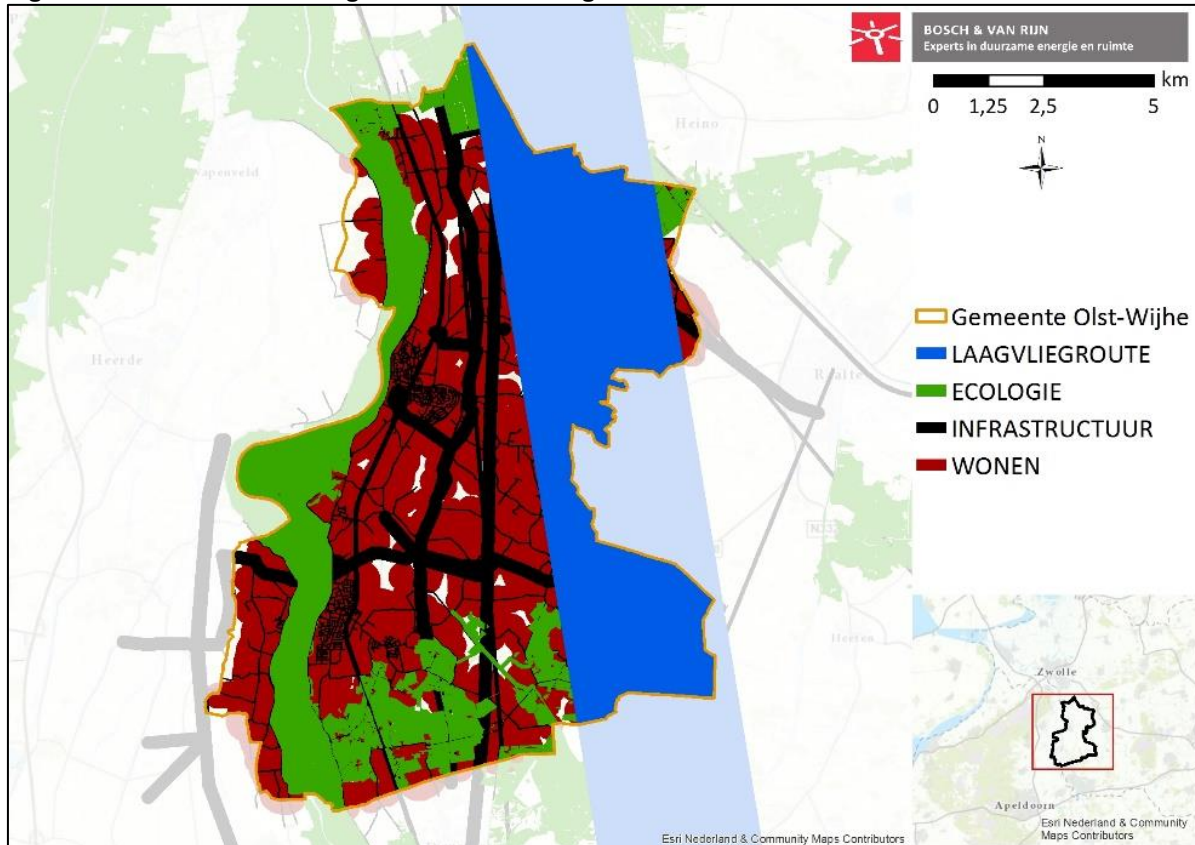
1.5.1 UITSLUITINGSGBIEDEN

In 2016 liet de gemeente de geldende beleidskaders en de ruimtelijke mogelijkheden voor windenergie in de gemeente onderzoeken door Bosch & van Rijn³. De analyse bracht de gebieden in kaart die op basis van wettelijke beperkingen niet geschikt zijn voor windmolens, zie figuur 2. Opvallend is de laagvliegroute

³ Windenergie in Olst-Wijhe. Advies over wet- en regelgeving. Bosch & van Rijn, 2016.

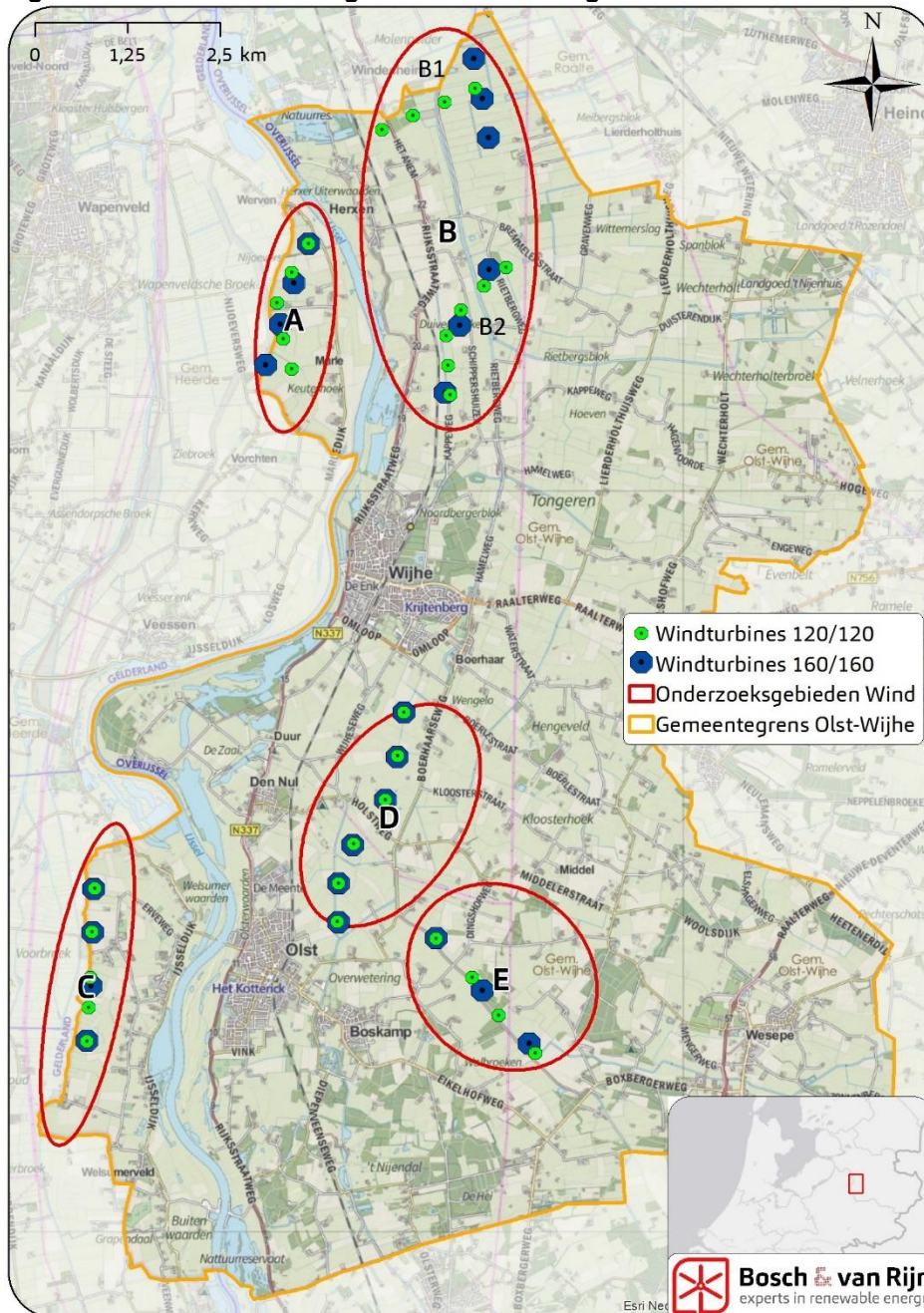
aan de oostkant van de gemeente, waardoor ongeveer één derde deel van het gemeentelijke grondgebied uitgesloten is voor de plaatsing van windmolens.

Figuur 2 Belemmeringenkaart windenergie

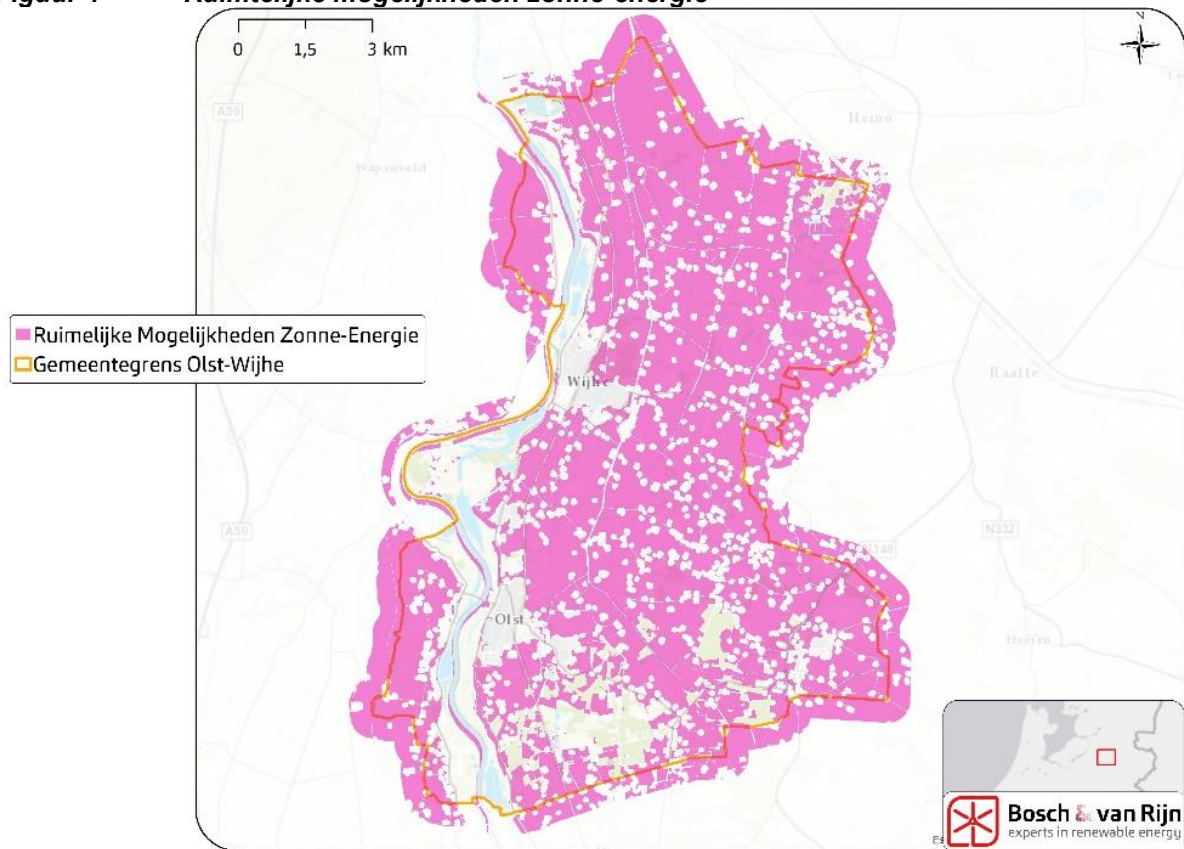
Met de belemmeringenkaart als onderlegger kan er voor ons grondgebied een kaart met onderzoeksgebieden voor windenergie worden getekend, zie figuur 3. In de figuur zijn ook de onderzoeksopstellingen uit het planMER opgenomen.

Figuur 3 Onderzoeksgebieden windenergie

Voor grondgebonden zonne-energie is in 2017 een vergelijkbare studie uitgevoerd. Daaruit blijkt dat er, zonder aanvullende beperkingen en voorwaarden, in principe veel ruimte is voor zonnepanelen in de gemeente, zie figuur 4.

Figuur 4 Ruimtelijke mogelijkheden zonne-energie

Deze kaarten vormden de ruimtelijke basis voor alle informatieavonden, gesprekken en gebiedsateliers in het gebiedsproces.

2 BELEIDSKADERS

2.1 ENERGIEVERBRUIK OLST-WIJHE

2.1.1 HUIDIG ENERGIEVERBRUIK EN DUURZAME OPWEK

In 2017 verbruikten particulieren en bedrijven in de gemeente Olst-Wijhe 338 TJ (terajoule) elektriciteit en 604 TJ warmte. In totaal is dat een energieverbruik van 942 TJ, exclusief voertuigbrandstoffen⁴. Daar komt 500 TJ voor verkeer bij (landelijk gemiddelde dat wordt toegerekend aan gemeenten). Totaal dus 1.442 TJ.

In 2017 werden 71 TJ hernieuwbare warmte en 19 TJ hernieuwbare elektriciteit opgewekt, een totale hernieuwbare energieproductie van 90 TJ. Dat is 9% van het gemeentelijke energieverbruik. Wanneer daarin ook verkeer en vervoer wordt meegerekend komen we op 6% van het gemeentelijk energieverbruik. Vanaf 2012 lijkt zich een langzame daling van de uitstoot in te zetten. De CO₂-emissie is in de periode 2009 – 2015 met circa 8% gedaald⁵.

2.1.2 TOEKOMSTIG ENERGIEVERBRUIK EN ENERGIEBESPARING

De gemeente Olst-Wijhe heeft de intentieverklaring 'Overijsselse aanpak 2.1' ondertekend, een onderdeel van de Alliantie Nieuwe Energie Overijssel. Hiermee verbindt Olst-Wijhe zich aan de opgave om energiebesparing in gebouwen van particulieren te stimuleren. Het Energieloket heeft als doel om 735 woningen in de gemeente op energielabel B te krijgen.

Er zijn weinig betrouwbare, bruikbare gegevens over toekomstige besparing voorhanden, waardoor de autonome ontwikkeling van het energieverbruik niet goed kan worden meegenomen. In het Compendium voor de Leefomgeving⁶ wordt voor de periode 2013 - 2020 een gemiddelde energiebesparing per jaar van 1,5% en voor de periode 2020 - 2030 van 0,9% geraamd. Dit resulteert in een energieverbruik van 954 TJ in 2020 en 871 TJ in 2030 (excl vervoer). Omdat er voor energieverbruik geen betrouwbare, bruikbare gegevens voorhanden zijn, is de autonome ontwikkeling van het energieverbruik niet meegenomen. Voor de ontwikkeling van verkeer en vervoer is voor 2030 een aanname gedaan van 400 TJ. Totaal in 2030 is er dus sprake van een verwacht energiegebruik van 1.270 TJ

2.1.3 TOEKOMSTIG OPWEK VAN DUURZAME ENERGIE

De gemeente stelde zich ten doel om in 2020 20% van het energieverbruik duurzaam op te wekken. In 2016 werd 9% duurzaam opgewekt. Uitgaande van een energiebesparing van 1,5% per jaar wordt in 2020 954 TJ energie verbruikt, waar 20% (dus 191 TJ) duurzaam van opgewekt moet worden.

⁴ De getallen uit deze paragraaf zijn gebaseerd op gegevens van www.klimaatmonitor.nl. Zie voor berekeningen de rekenbijlage bij de visie. Verkeer en vervoer worden in de visie buiten beschouwing gelaten. Het energieverbruik van deze sector is gebaseerd op landelijk gemiddelde verkeersbewegingen, toegerekend naar gemeenten, maar gaat niet over de verkeersbewegingen van de inwoners van de gemeente Olst-Wijhe. Het is voor de gemeente niet mogelijk om beleid op te stellen dat invloed heeft op landelijk energieverbruik van verkeer en vervoer.

⁵ Energie en Duurzaamheid in Olst-Wijhe, SolWind, juli 2016. Update Solwind, juni 2019

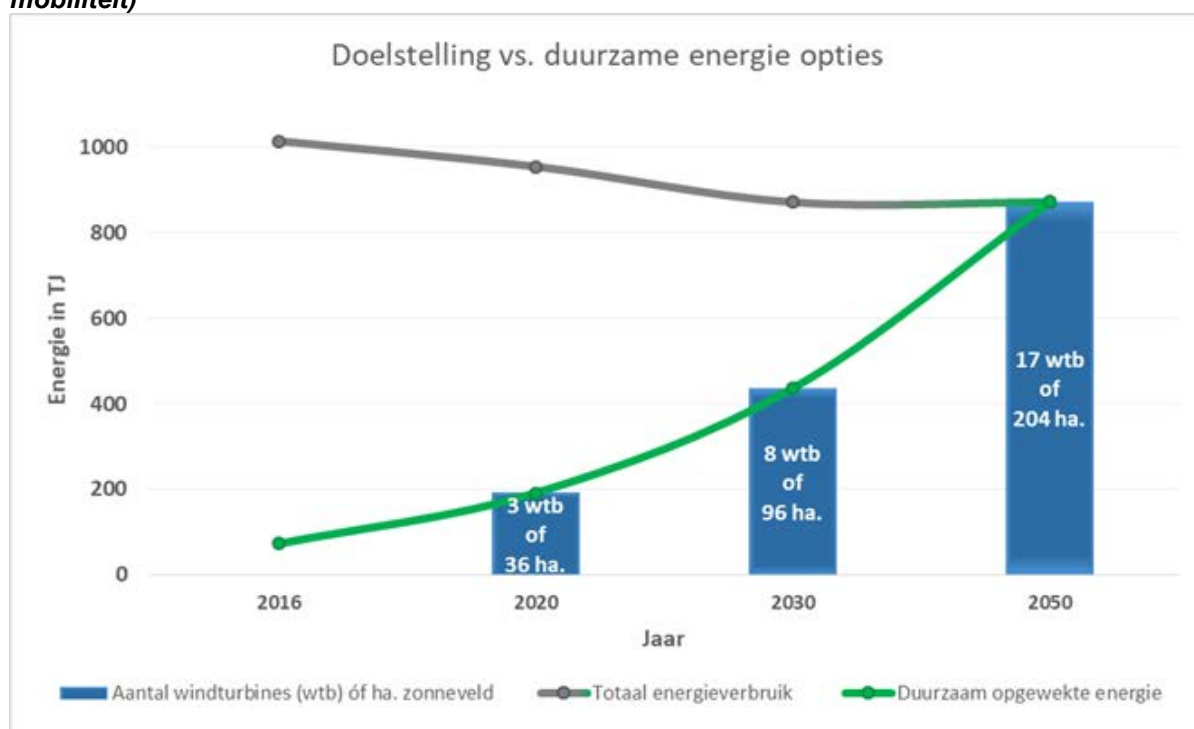
⁶ <https://www.clo.nl/indicatoren/nl0435-energiebesparing-in-nederland>

In het nieuwe Klimaatakkoord wordt vastgelegd dat in 2030 een CO₂-reductie van 49% moet worden gerealiseerd. Vertaalt naar de productie van elektriciteit is dat 29% hernieuwbare elektriciteit op land. Dat wil zeggen dat de doelstelling voor 2030 landelijk is om 35 TWh te realiseren met de nog te ontwikkelen Regionale Energiestrategie (RES). Hiervan zal een deel in de regio West-Overijssel⁷ plaatsvinden, waar Olst-Wijhe onderdeel van uitmaakt. Wanneer we uit gaan van de doelstelling energieneutraal in 2050 dan is 210 GWh⁸ opwek benodigd in 2050.

Hierbij kunnen we zonnepanelen op daken als een autonome ontwikkeling in de komende 30 jaar meerekenen. Deze ontwikkeling zal ongeveer 40 GWh duurzame energie opleveren. De lopende zonprojecten (Noordmanshoek en st.IJssellandschap), gaan ongeveer 10 GWh opleveren. De resterende opgave van 160 GWh wordt verdeeld over de komende 30 jaar, met 54 GWh grondgebonden zon en wind voor de komende 10 jaar, naast 13 GWh zon op dak.

Onderstaande tabel geeft een voorbeeld van het aantal windmolens en hectares zonnepanelen dat nodig is voor de komende decennia. Omdat er altijd sprake is van uitwisseling van energie tussen regio's en exacte cijfers over toekomstig verbruik niet voorhanden zijn, bieden deze cijfers niet meer dan een indicatie van de opgave voor de gemeente. Bovendien worden naast wind- en zonne-energie in de toekomst mogelijk andere opwekkingsmogelijkheden ingezet, zoals restwarmte of biomassa. Deze ontwikkelingen worden in de toekomstige warmtevisie verder uitgewerkt.

Figuur 5 Voorbeeld van vertaling naar energieopties bij een energieverbruik van 870 Tj (excl. mobiliteit)

⁷ Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Hellendoorn, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland, Zwolle

⁸ Naar verwachting neemt het elektriciteitsverbruik toe door elektrificatie (o.a. toename elektrische voertuigen en warmtepompen), waardoor de afname van het energieverbruik door besparing afvlakt in plaats van doorzet. Hier zijn echter geen cijfers voor beschikbaar.

2.2 RUIMTELIJKE BELEIDSKADERS

2.2.1 RIJKSBELEID

2.2.1.1 Windenergie

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)⁹ heeft het Rijk een taakstelling opgenomen om in 2020 6.000 MW aan windenergie te realiseren. Deze taakstelling is verdeeld over de provincies: de provincie Overijssel is verantwoordelijk voor 85,5 MW, waarvan nu 42,5 MW is gerealiseerd. De Monitor Wind op Land 2017 concludeert dat het 'niet waarschijnlijk' is dat de provincie de doelstelling voor 2020 gaat halen¹⁰.

2.2.1.2 Zonne-energie

Het Rijk heeft geen beleid vastgesteld voor grootschalige zonnevelden. Met zonnevelden wordt invulling gegeven aan doelstellingen die zijn opgenomen in het Energieakkoord¹¹:

- opschalen van hernieuwbare energieopwekking
- stimuleren van decentrale¹² duurzame energie

2.2.2 Provinciaal beleid

Overijssel wil in 2023 ten minste 20% van de provinciale energiebehoefte duurzaam opwekken en in 2030 30%. De doelstelling van 2020 wordt ingevuld met zonne- en windenergie.

2.2.2.1 Windenergie

Het provinciale beleid van de provincie Overijssel legt de verantwoordelijkheid voor het planologisch ruimte maken voor windmolens bij gemeenten. In de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) wijst de provincie gebieden aan waar windenergie, onder voorwaarde van goede landschappelijke inpassing, is toegestaan (zie figuur 6). De onderzoeksgebieden voor windenergie in de gemeente Olst-Wijhe liggen alle vijf in deze gebieden.

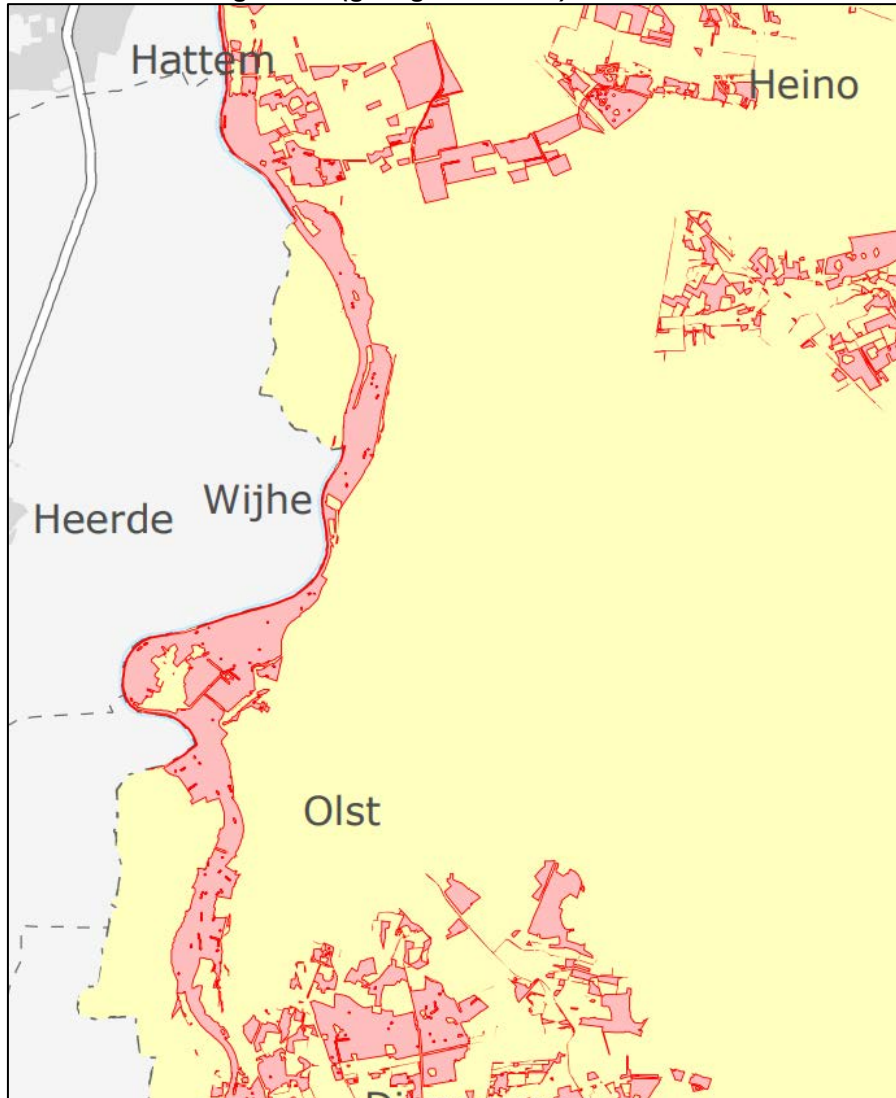
⁹ Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, 13 maart 2012.

¹⁰ RVO, Monitor Wind op Land 2017, 5^e editie, 31 maart 2018.

¹¹ Zie: [Energieakkoord voor duurzame groei](#).

¹² Decentrale energie; het lokaal, verspreid opwekken van energie, zowel elektriciteit als warmte. Het speelt een essentiële rol in de verduurzaming van de energieproductie. Doordat de energie dicht bij de gebruiker wordt opgewekt, vindt er minder verlies plaats tijdens vervoer.

Figuur 6 Actualisatie Omgevingsvisie Overijssel: Windenergie onder voorwaarden toegestaan (geel gemarkeerd)

2.2.2.2 Zonne-energie

Voor zonne-energie voorziet de provincie Overijssel een productie van 1,9 TJ in 2023: 300 tot 400 ha op particuliere/bedrijfsdaken en 400 tot 600 ha in veldopstellingen¹³. Voor zonnevelden geldt daarbij dat met tijdelijke opstellingen van maximaal 25 jaar wordt gewerkt waarbij de oorspronkelijke bestemming van het gebied gehandhaafd blijft.

Van zonnevelden moet de maatschappelijke meerwaarde worden aangetoond en de initiatiefnemer dient te investeren in ruimtelijke kwaliteit in de omgeving. In de Handreiking Kwaliteitsimpuls zonnevelden beschrijft de provincie inpassingsstrategieën voor de aanleg van zonnevelden.

¹³ Nieuwe Energie Overijssel. Uitvoeringsprogramma 2017 – 2023. Provincie Overijssel, februari 2017.

2.2.3 Gemeentelijk beleid

In het Duurzaamheidsprogramma 2016 – 2020 (2015) en het Koersdocument (2017) zet de gemeente in op het mogelijk maken van de grootschalige opwek van duurzame energie. Daarbij wordt nadrukkelijk ruimte geboden aan initiatieven vanuit de samenleving.

Ook in de in 2017 vastgestelde Structuurvisie zet de gemeente in op “het duurzaam vormgeven van nieuwe ontwikkelingen op duurzame energie en energiebesparing in het kader van de energietransitie” en “stimuleren van windenergie in daarvoor geschikte gebieden in combinatie met grootschalige participatie”. De voorliggende visie geeft hieraan concreet invulling door ruimte te bieden voor duurzame energieprojecten in de gemeente.

2.3 TOEKOMSTIG BELEID

2.3.1 KLIMAATAKKOORD

Het Klimaatakkoord, dat in 2019 moet worden ondertekend, zet in op 49% CO₂-reductie in 2030. Op 21 december 2018 is het *Ontwerp van het Klimaatakkoord* gepresenteerd waaruit blijkt dat er veel moet gebeuren om deze doelstelling te halen en alle sectoren én inwoners van Nederland hun bijdrage moeten leveren. Zo moet in Nederland op land en op de Noordzee in het minste geval 84 TWh aan duurzame energie worden opgewekt in 2030. In het Ontwerp wordt ook gesproken over gelijkwaardige samenwerking in de ontwikkeling, bouw en exploitatie van hernieuwbare energieprojecten. Gestreefd wordt naar een vertaling in een eigendomsverdeling waarbij 50% van de productie in eigendom is van de lokale omgeving

2.3.2 REGIONALE ENERGIESTRATEGIEËN

Een belangrijke pijler van het Klimaatakkoord is de opzet van Regionale Energiestrategieën (RES). In de RES staat de energieopgave van een regio centraal met daarbij het potentieel voor duurzame energieopwekking en -besparing en de concrete plannen om de vraag (het eigen verbruik) en het aanbod bij elkaar te brengen. De strategieën worden in regionaal verband (gemeenten, waterschappen, provincies) opgesteld. Doelstelling is om gezamenlijk te voorzien in 35 TWh duurzame energie.

De opgave en aanpak van de RES voor de regio West-Overijssel is nog in ontwikkeling, maar moet in 2030 een CO₂-reductie van 49% realiseren. Deze ruimtelijke visie duurzame energie vormt daarvoor een van de belangrijke bouwstenen: deze kunnen naast elkaar worden ontwikkeld.

3 ONDERZOEK EN GEBIEDSKEUZE

3.1 INLEIDING

Om tot optimale ruimtelijke afwegingen te komen, worden in deze visie drie uitgangspunten integraal afgewogen:

- maximale ruimte voor rendabele duurzame energieprojecten, inclusief zicht op doelbereik in 2020 en daarna;
- maximale bescherming van inwoners, natuur en landschap;
- maximale mogelijkheden voor deelname aan projecten door inwoners, bedrijven en organisaties.

3.1.1 PLANMER

De uitkomsten van de planMER¹⁴ geven de ruimte die technisch en wettelijk beschikbaar is voor wind- en zonne-energieprojecten binnen de gemeentegrenzen en geven inzicht in knelpunten die moeten worden gemitigeerd. Het planMER is als bijlage 1 bij deze visie opgenomen.

Tabel 1 laat zien hoe de onderzochte alternatieven (de onderzoeksgebieden en varianten) voor windenergie zich tot elkaar verhouden. Een negatieve score bij een alternatief betekent dat dit alternatief in vergelijking met de andere alternatieven meer effecten op dat milieuaspect met zich meebrengt. Een voorbeeld: te zien is dat alternatief A (Marle) voor de effecten op Natura 2000-gebieden 'licht negatief' scoort en de andere alternatieven 'neutraal' scoren. Dit komt doordat alternatief A in vergelijking met de andere alternatieven dicht bij het Natura 2000-gebied Rijntakken ligt.

¹⁴ Een planMER ondersteunt de overheid bij het maken van strategische afwegingen. Het brengt de milieueffecten van een plan in beeld voordat de overheid daar een besluit over neemt.

Tabel 1 Samenvatting beoordeling alternatieven en varianten windenergie

Alternatief variant	A		B1		B2		C		D		E	
	120	160	120	160	120	160	120	160	120	160	120	160
Geluid												
Absoluut 47 dB Lden	-	0	--	0	-	0	-	-	-	-	-	0
Relatief 47 dB Lden	-	0	--	0	-	0	-	-	-	-	-	0
Absoluut 42 dB Lden	0	0	-	0	-	0	-	0	--	-	0	0
Relatief 42 dB Lden	0	0	--	0	-	0	--	0	--	-	-	0
Absoluut cumulatie	0	0	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
Slagschaduw												
Absoluut 5u40	0	-	-	0	-	-	--	--	--	--	-	-
Relatief 5u40	0	-	-	0	-	-	-	-	--	--	-	-
Absoluut 0u30	0	-	-	-	-	-	--	--	--	--	-	--
Relatief 0u30	0	0	0	0	0	0	--	--	--	-	-	--
Absoluut overig 0u30	0	0	-	-	0	0	-	--	--	--	-	--
Landschap												
Aantasting karakteristieke structuren	-	-	-	--	--	0	0	0	0	0	+	+
Invloed op openheid	--	--	--	--	--	--	--	--	-	--	-	-
Invloed op rust	--	0	0	--	--	0	+	0	--	--	0	0
Interferentie andere windparken	-	-	-	--	-	-	0	0	-	-	-	-
Verlichting	-	--	--	-	-	--	--	-	-	--	-	--
Ecologie												
Natura 2000	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NNN	0	0	--	--	0	0	0	0	0	0	0	--
Weidevogels	0	0	--	--	0	0	0	0	0	0	0	0
Soortenbescherming	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Externe veiligheid												
	0	0	-	0	-	0	0	-	-	--	-	0
Bodem												
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Water												
Grondwater	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hemelwater	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Waterberging	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Archeologie												
Archeologie	--	--	-	-	--	-	--	--	-	-	-	-
Energieopbrengst												
Energieopbrengst	+	++	+	++	++	++	+	++	++	++	+	++

NB: in deze tabel zijn alleen de milieueffecten opgenomen waarvoor de alternatieven *onderscheidend* beoordeeld zijn (dat wil zeggen dat er per milieueffect verschil zit in de beoordeling van de alternatieven). De beoordeling loopt van lichtgroen naar donkergroen, waarbij donkergroen de beste score is. De beoordeling van de milieueffecten die niet onderscheidend zijn (bodem, water en soortenbescherming) zijn terug te vinden in het planMER in bijlage 1.

Onderstaande tabel laat zien hoe de onderzochte alternatieven (landschapstypen) voor zonne-energie zich tot elkaar verhouden: een negatieve score bij een alternatief betekent dat dit alternatief in vergelijking met de andere alternatieven meer effecten op dat milieuaspect met zich meebrengt. Een voorbeeld: te zien is dat alternatief Woonomgeving voor de effecten op leefomgeving 'licht negatief' scoort en de andere alternatieven 'neutraal' scoren. Dit komt doordat voor het alternatief Woonomgeving geldt dat er meer mensen in de buurt van een mogelijk zonneveld wonen en de kans groter is dat mensen hinder ervaren in vergelijking met andere alternatieven waar relatief minder mensen wonen.

Tabel 2 Samenvatting beoordeling alternatieven en varianten zonne-energie

Alternatief variant	Landgoederen		Ijsselzone		Platteland		Woonomgeving		Bedrijventerrein	
	middel	groot	middel	groot	middel	groot	middel	groot	middel	groot
Leefomgeving										
	0	0	0	0	0	0	-	-	0	0
Landschap*										
1	-	--	+	-	0	-	0	--	0	nvt
2	--	--	-	--	-	--	0	-	+	nvt
3	--	--	-	--	-	-	--	--	-	nvt
4	-	-	-	-	-	-	0	0	0	nvt
5	+	+	0	-	-	--	+	0	+	nvt
draagkracht	+	0	+	+	++	++	++	0	0	0
Ecologie										
Natura 2000	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0
NNN	--	--	0	0	--	--	0	0	0	0
Weidevogels	0	0	--	--	--	--	0	0	0	0
Soorten	-	-	0	0	-	-	0	0	0	0
Bodem										
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Water										
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Archeologie										
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Energieopbrengst										
	+	0	+	+	++	++	++	0	0	0

NB: in deze tabel zijn alleen de milieueffecten opgenomen waarvoor de alternatieven onderscheidend beoordeeld zijn (dat wil zeggen dat er per milieueffect verschil zit in de beoordeling van de alternatieven). De beoordeling loopt van lichtgroen naar donkergroen, waarbij donkergroen de beste score is. De beoordeling van de milieueffecten die niet onderscheidend zijn (bodem, water en archeologie) zijn terug te vinden in het MER in bijlage 1.

Op basis van de onderzoeksresultaten van het planMER kunnen ontwerpgegevens per gebied worden geformuleerd, zie paragraaf 3.3.

3.1.2 GEBIEDSPROCES

Voor de totstandkoming van deze ruimtelijke visie heeft de gemeente een uitgebreid gebiedsproces doorlopen met haar inwoners. Hiermee heeft de gemeente inwoners en hun belangen een volwaardige plaats gegeven in het besluitvormingsproces. Tijdens diverse bijeenkomsten, informatieavonden en gebiedsateliers konden inwoners hun wensen en zorgen inbrengen en meedenken over de invulling van de visie. Zie voor een beschrijving van het gebiedsproces het participatieverslag in bijlage 2.

Het participatietraject was een zoektocht. Voor de betrokken deelnemers, maar zeker ook voor de gemeente zelf. Vooral bij aanvang van het traject was het moeilijk om het informatieaanbod van de gemeente en de informatiebehoefte van de deelnemers goed op elkaar af te stemmen.

De inbreng tijdens de bijeenkomsten geeft een duidelijke richting aan de invulling van de visie. Deelnemers gaven aan de ontwikkeling van duurzame energie als volgt te prioriteren:

1. Maak werk van zonnepanelen op (bedrijfs-)daken.
2. Ontwikkel kleinschalige zonnenvelden op restgronden en overhoeken.
3. Ontwikkel grootschalige zonnenvelden passend bij de draagkracht van het landschap.
4. Als hiermee niet aan de doelstelling kan worden voldaan, ontwikkel dan een windpark in een gebied met zo min mogelijk effecten voor omwonenden.

Daarbij stellen zij de volgende eisen als er een project wordt ontwikkeld:

- Hou als gemeente de regie op de ruimtelijke procedure en projectontwikkeling.
- Zorg voor maximale (financiële) participatie in projecten.
- Hou indien mogelijk investeringen en opbrengsten binnen de gemeente.
- Investeer met de opbrengsten in duurzaamheid of publieke voorzieningen.
- Gebruik de opbrengsten van projecten om landschap en natuur te versterken.
- Zorg voor sluitende juridische verankering van financiële participatie.
- Investeer bij de ontwikkeling van projecten in adequate communicatie, ook naar inwoners van buurgemeenten.
- Koppel de ontwikkeling van duurzame energieprojecten aan de *Routekaart energieneutrale kernen*.

De resultaten van het planMER en het participatieproces vormen de basis voor de ruimtelijke afwegingen in de volgende paragrafen.

3.2 RUIMTELIJKE AFWEGINGEN

3.2.1 ZONNE-ENERGIE

Op basis van het planMER en het gebiedsproces is bepaald aan welke ontwikkelingen op het gebied van zonne-energie ruimte wordt geboden en met welke voorwaarden rekening moet worden gehouden bij de voorbereiding van concrete projecten. Deze voorwaarden verschillen per landschapstype en zijn gebaseerd op de landschappelijke beoordeling in het planMER.

Zonnevelden met een omvang vanaf 20 hectare of meer worden getypeerd als grootschalige zonnevelden die mogelijk zijn in grote aaneengesloten ruimtes. Bijvoorbeeld de ruimte die in het Landschaps Ontwikkelings Plan¹⁵ wordt benoemd als Kommenlandschap. In andere landschapstypen, zoals het Oeverwallenlandschap, is sprake van onaanvaardbare aantasting van de landschappelijke karakteristieken van een gebied. In deze gebieden is wel ruimte voor middelgrote zonneparken (circa 3 tot 20 hectare). De omvang van het zonneveld, bouwhoogte en ontwerp van de randen moeten worden afgestemd op de aanwezige landschapskenmerken.

Zonnevelden met een omvang van minder dan 3 hectare worden beoordeeld als lokale, erf- of bedrijfsgebonden ontwikkelingen die niet onder de landschappelijke beoordeling in de planMER vallen. In het verlengde van agrarische bouwblokken en bedrijfslocaties worden hiervoor goede mogelijkheden gezien¹⁶. Ook voor zonnevelden met een omvang tot circa 3 hectare moet een landschappelijk inpassingsplan worden opgesteld.

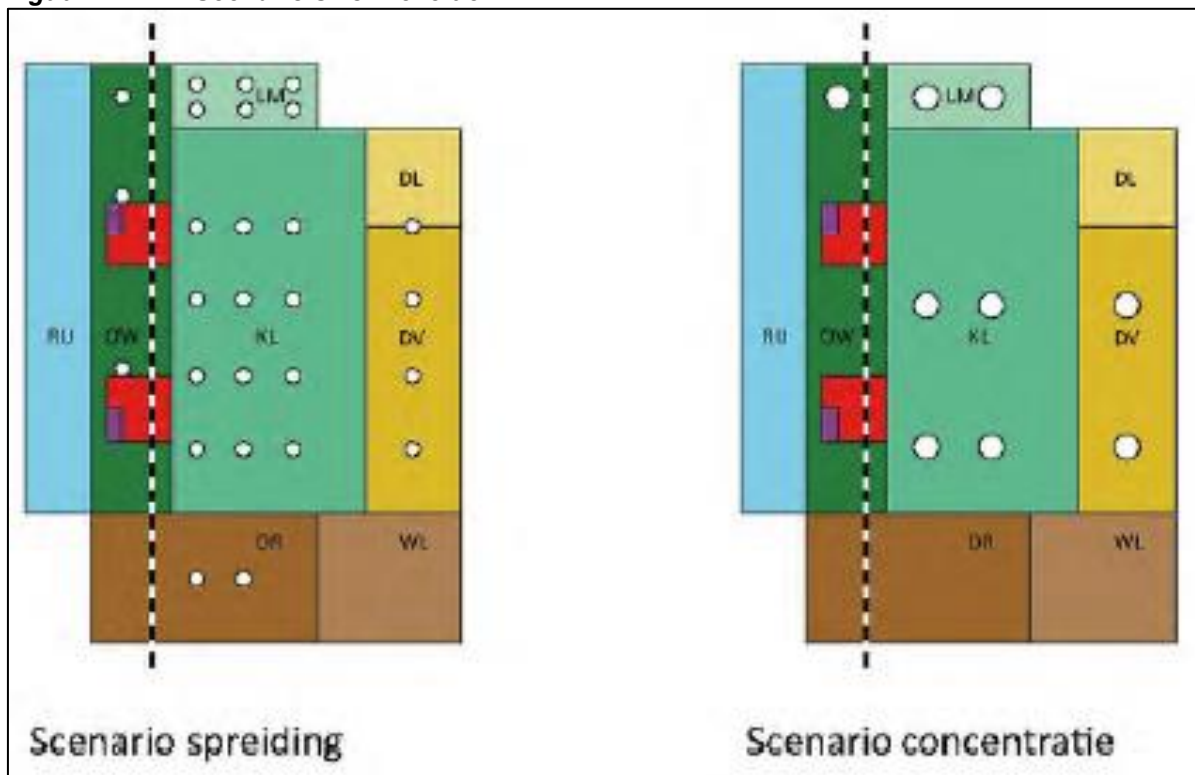
3.2.1.1 Spreiding versus concentratie

Op basis van de landschappelijke analyse in het planMER wordt voor zonnevelden een ruimtelijke strategie gevolgd die bestaat uit spreiding van zonnevelden, rekening houdend met de draagkracht van het landschap. Een uitzondering wordt gemaakt voor grootschalige zonnevelden binnen het Kommenlandschap (noord) en het deelgebied Lierder- en Molenbroek: hier wordt gestuurd op concentratie van grootschalige zonnevelden. In Marle en Welsum, beiden gelegen in landschapstype Prachtige IJsselzone, wordt geen ruimte geboden voor grootschalige zonnevelden. In tabel 63 in paragraaf 7.3.4 van het planMER wordt een koppeling gemaakt tussen de landschapstypen van de structuurvisie Olst-Wijhe en de landschapstyperingen die zijn gebruikt in het landschappelijk onderzoek in het planMER.

¹⁵ [Landschaps ontwikkelings Plan](#)

¹⁶ Zie Kleinschalige zonne-energie in de gemeente Olst-Wijhe, beleidsnotitie voor zonnepanelen op daken en op de grond (kleinschalig), gemeente Olst-Wijhe, september 2017.

Figuur 7 Scenario's zonnevelden

In de overige gebieden kunnen kleine tot middelgrote zonnevelden worden ontworpen met respect voor de bestaande landschappelijke kwaliteiten. In sommige gevallen betekent dit dat zicht op zonnevelden moet worden voorkomen door het creëren van dichte randen. In andere delen is het creëren van dichte randen juist ongewenst vanwege de bestaande openheid. Binnen de landschapstypen Weteringenlandschap, Dekzandruggen en Dekzandlaagtes wordt echter geen ruimte gezien voor grondgebonden zonnevelden, ongeacht ontwerp of omvang, vanwege de onverenigbaarheid met het bestaande kleinschalige landschap.

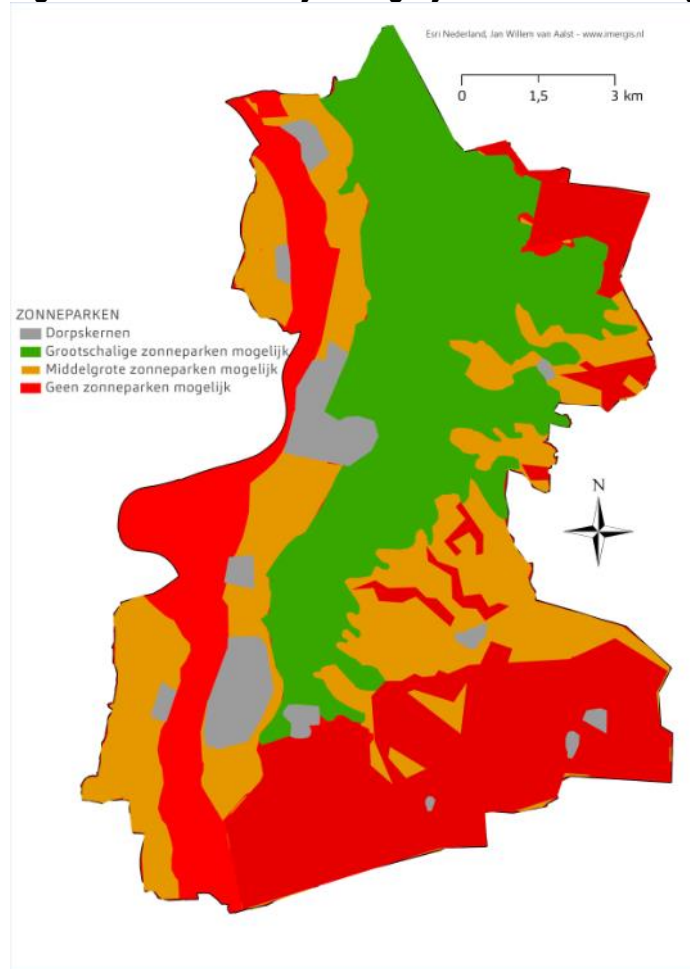
3.2.1.2 Draagkracht

Bij zowel de ontwikkeling van grote als middelgrote zonnevelden moet rekening worden gehouden met de draagkracht van het landschap, zoals is geanalyseerd in de landschappelijke beoordeling¹⁷. Wanneer de draagkracht ten volle is benut, moeten nieuwe initiatieven elders in de gemeente worden ontplooid om ongewenste aantasting van het karakter van een gebied te voorkomen. In figuur 7 zijn de scenario's spreiding en concentratie uit de landschappelijke beoordeling verbeeld.

Bij zowel de ontwikkeling van grote als middelgrote zonnevelden geldt dat ter voorbereiding op een omgevingsvergunningaanvraag een landschappelijk ontwerp moet worden opgesteld waarin wordt aangesloten bij de beschrijving van kwaliteiten uit het planMER. Onderbouwd moet worden welke bouwhoogte wordt aangehouden, op welke wijze is aangesloten bij gebiedseigen randen en of beplanting / onderbegroeiing wel of niet passend is.

¹⁷ Zie paragraaf 7.3.4 van het MER voor een toelichting op de draagkracht van het landschap.

Figuur 8 Ruimtelijke mogelijkheden zonne-energie

Bij de beoordeling van concrete projectvoorstellen voor grondgebonden zonnevelden houdt de gemeente rekening met de draagkracht voor landschapstypen die in het MER is bepaald. Onderstaande tabel geeft op hoofdlijnen aan welke totale ruimte binnen een landschapstype beschikbaar is. De grens is zodanig gekozen dat naar verwachting geen sprake is van een onaanvaardbare aantasting van de afwisseling tussen de mate van openheid en geslotenheid van het landschap.

Voor weidevogelleefgebieden gelden doelstellingen voor behoud en ontwikkeling van populaties. Deze doelstellingen staan mogelijk op gespannen voet met de ontwikkeling van grondgebonden zonnevelden. Daarom verleent de gemeente bij voorkeur medewerking aan projecten die zich buiten het weidevogelleefgebied bevinden.

Tabel 3 Maximale draagkracht zonnevelden per landschapstype

Landschapstype	ha
Kommenlandschap	60
Lierder- en Molenbroek	40
Kommenlandschap (west)	13
Oeverwallen	20
Dekzandvlaktes	30

3.2.2 WINDENERGIE

Bij het zoeken naar ruimte voor windenergie zijn de volgende wettelijke vereisten uitgangspunten gehanteerd:

- beperking van de effecten op woon- en leefomgeving van inwoners
- beperking van de negatieve effecten op landschap en natuur

Daarnaast worden aanvullende voorwaarden gesteld voor de bescherming van inwoners, landschap en natuur. Zie paragraaf 3.2 en 3.3.

3.2.2.1 Windprojecten in alle gebieden mogelijk

In figuur 3 op pagina 8 staan de vijf onderzoeksgebieden. Op basis van het planMER en het gebiedsproces wordt op voorhand geen van de vijf onderzoeksgebieden uitgesloten voor de ontwikkeling van windenergieprojecten. In elk van de vijf gebieden zijn windprojecten te ontwerpen die kunnen voldoen aan de wettelijke vereisten en eerder genoemde voorwaarden.

3.2.2.2 Windprojecten te ontwikkelen in regionale afstemming

Onderzoeksgebieden A (Marle), B (Herxen) en C (Welsum) liggen op relatief korte afstand van buurgemeenten Zwolle, Raalte, Heerde, Epe en Voorst. De invloedssfeer van eventueel te ontwikkelen windprojecten in deze gebieden in de IJsselvallei reikt over de gemeentegrenzen van Olst-Wijhe en over de grens van de provincie Overijssel. Bij ontwikkeling van windprojecten in deze gebieden is afstemming nodig in het kader van de te ontwikkelen Regionale Energiestrategie (RES) en bij concrete projecten is er een gezamenlijke planvoorbereiding aan vooraf gegaan.

Hiermee volgt de gemeente de wens van buurgemeenten én inwoners van de gebieden om in regionale samenhang te ontwikkelen (zie participatieverslag). Er zal daarbij veel aandacht worden besteed aan communicatie en participatie met en door omwonenden.

3.2.2.3 Ruimte voor windenergie

De gemeente ziet mogelijkheden voor het ontwikkelen van windprojecten in alle vijf onderzoeksgebieden: A (Marle), B (Herxen), C (Welsum), D (Den Nul) en E (Boskamp). De gemeente wacht met het ontwikkelen van windprojecten tot er binnen het proces van de RES duidelijkheid is over de landschaplijnen en opgave voor de regio. Daarbij is de wens om de opgave stapsgewijs in te vullen. Het is daarbij niet uitgesloten dat er initiatieven worden voorbereid in meerdere onderzoeksgebieden. Hiermee vergroten initiatiefnemers de kans op realisatie van een windpark. Er zijn namelijk tal van factoren die de totstandkoming van een project op een locatie kunnen verhinderen.

3.2.2.4 Ruimtelijke voorwaarden windprojecten

Initiatieven voor windenergieprojecten in de gemeente Olst-Wijhe moeten aan de volgende voorwaarden voldoen:

- Er moeten minimaal drie windmolens in een lijnopstelling staan.
- Windparken volgen de (lijn) structuren in het landschap.
- Slagschaduw op lichtdoorlatende gevels¹⁸ is niet toegestaan.
- Er moet een beheersplan voor behoud of versterking van de weidevogelstand zijn.
- De gemeente ziet graag dat concrete opties voor de combinatie van een windpark met zonneveld(en) worden geïnventariseerd en uitgewerkt.
- Voortdurend zichtbare obstakelverlichting ten behoeve van de luchtvaartveiligheid (vastbrandend of knipperend) wordt niet toegestaan, tenzij hierdoor de uitvoerbaarheid in het geding komt.¹⁹
- Er moet een participatieplan voor financiële en procesparticipatie worden opgesteld (zie hoofdstuk 4)

3.3 OPTIMALISATIEMOGELIJKHEDEN PER ZOEKGEBIED

Voor alle windgebieden geldt dat initiatiefnemers, mede aan de hand van de informatie uit het planMER, tot een ontwerp van een windpark kunnen komen waarbij een optimum wordt gezocht tussen enerzijds de energieproductie en benutting van een zoekgebied voor windenergie en anderzijds de bescherming van het woon- en leefklimaat van inwoners en van natuur- en landschapswaarden. Met maatregelen kunnen negatieve effecten zoals gesignaleerd en beoordeeld in het planMER worden beperkt of voorkomen.

3.3.1 GEBIED A (MARLE)

Windinitiatieven in dit onderzoeksgebied moeten rekening houden met de uitkomst van de Regionale Energie Strategie van West-Overijssel en de Cleantech regio. Daarnaast gelden de volgende optimalisatie mogelijkheden:

- effecten op het Natura 2000 gebied Rijntakken moet onderzocht worden
- aandacht voor deelthema 'vervoer van gevaarlijke stoffen over waterwegen'
- verspreid staande woningen en grondeigendom
- nabijgelegen dorpen en kernen in naastgelegen gemeente en provincie
- een opstelling die aansluit bij de landschaps- en infrastructuren
- ontwikkelingen in regionale samenhang voorbereiden

¹⁸ De definitief voor 'gevels' uit de Activiteitenregeling Milieubeheer wordt overgenomen, het gaat om slagschaduw op ramen van gevoelige gebouwen. Zie ook Activiteitenbesluit Milieubeheer, art 3.12

¹⁹ Op dit moment wordt door RVO een pilot uitgevoerd naar de mogelijkheden om obstakelverlichting reactief te koppelen aan de detectie van vliegtuigen. Deze visie loopt daarop vooruit.

3.3.2 GEBIED B (HERXEN)

Windinitiatieven in dit onderzoeksgebied moeten rekening houden met:

- de correcte Natuur Netwerk Nederland- (NNN) en weidevogelgebieden ter plaatse
- verspreid staande woningen en grondeigendom
- nabijgelegen dorpen en kernen in naastgelegen gemeenten

Alhoewel koppelingen met bestaande landschappelijke structuren hier nauwelijks mogelijk zijn, draagt een rechte lijnopstelling bij aan de beleving van een rustig beeld. Een rechte lijnopstelling heeft de voorkeur boven een lijn die afbuigt of een 'knik' vertoont. Een gelijke onderlinge afstand verhoogt de herkenbaarheid van de opstelling. Onder deze voorwaarden is de ruimte voor windenergie beperkt. Om de effecten van windmolens op weidevogelleefgebieden te achterhalen, is onderzoek nodig dat moet worden uitgevoerd ter voorbereiding van de besluitvorming over concrete initiatieven.

3.3.3 Gebied C (Welsum)

Windinitiatieven in dit onderzoeksgebied moeten rekening houden met:

- nabijgelegen dorpen en kernen in naastgelegen gemeenten en provincie
- een opstelling die aansluit bij de landschaps- en infrastructuren
- ontwikkelingen in regionale samenhang voorbereiden

3.3.4 GEBIED D (DEN NUL)

Windinitiatieven in dit onderzoeksgebied moeten rekening houden met:

- de herkenbaarheid van de lijnopstelling vanuit de kernen Olst en Wijhe in het zuidelijk deel van het gebied
- het weidevogelgebied ter plaatse
- nabijgelegen kernen en dorpen
- verspreid staande woningen en grondeigendom

Windmolens worden bij voorkeur in een rechte lijnopstelling geplaatst. Er moet voldoende afstand worden gehouden van woningen in de dorpen. Ook voor dit gebied geldt dat aansluiting bij landschapsstructuren niet goed mogelijk is. Een rechte lijn moet zorgen voor een rustig beeld. Om de effecten van windmolens op weidevogelleefgebieden te achterhalen, is onderzoek nodig dat moet worden uitgevoerd ter voorbereiding van de besluitvorming over concrete initiatieven. Wanneer de afstand tot woningen in de kern Olst wordt vergroot, neemt het aantal woningen binnen de invloedssfeer voor geluid sterk af.

3.3.3 GEBIED E (MIDDEL / BOSKAMP)

Windinitiatieven in dit onderzoeksgebied moeten rekening houden met:

- de correcte Natuur Netwerk Nederland- (NNN) gebieden
- nabijgelegen kernen en dorpen
- verspreid staande woningen en grondeigendom

In gebied E tussen Middel en Boskamp bestaan mogelijkheden voor een goed herkenbare lijnopstelling langs de wetering met windmolens in een gebied met relatief weinig omwonenden. Door de aanwezige NNN-gebieden is de haalbaarheid van een opstelling in vergelijking met andere onderzoeksgebieden relatief klein.

4 SOCIAAL-MAATSCHAPPELIJKE VOORWAARDEN

4.1 LOKALE BETROKKENHEID EN LOKAAL EIGENDOM

Met de ruimtelijke visie duurzame energie met wind en zon kiezen de gemeente en haar inwoners niet alleen voor de lokale opwek van duurzame energie met wind en zon, maar ook voor lokaal initiatief en lokale betrokkenheid bij duurzame energieprojecten. Daarmee snijdt het mes aan twee kanten: er wordt duurzame energie ontwikkeld én inwoners hebben er direct of indirect financieel voordeel van.

De gemeente wil samen met inwoners en bedrijven projecten mogelijk maken en nodigt partijen uit om met voorstellen te komen. Voor het ontwikkelen van energieprojecten is de betrokkenheid van professionele partijen soms onontbeerlijk. Dat doet niets af aan lokale betrokkenheid, zolang projecten samen met inwoners worden ontwikkeld en opbrengsten zo veel mogelijk ten goede komt aan inwoners en bedrijven in Olst-Wijhe. Dit kan direct via individuele participatievormen of indirect via modellen voor collectieve participatie. Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld obligaties of aandelen, of coöperaties of postcoderoos. Er zijn veel modellen denkbaar. In overleg met het initiatief wordt een model dat past bij het project verder uitgewerkt. Voorwaarde is dat inwoners en bedrijven bij voorkeur 100% eigenaar zijn van een zonneveld of windpark, maar op zijn minst voor 51%.

Het streven naar lokaal eigendom betekent niet dat projecten ook bij voorkeur 100% moeten worden gefinancierd door inwoners en bedrijven. Gezien de grote investeringen is het aantrekken van vreemd vermogen noodzakelijk in vrijwel elk windproject. Dit kan echter zo worden vormgegeven dat het projectrendement zo veel mogelijk ten goede komt aan inwoners en bedrijven in Olst-Wijhe.

Betrokkenheid van lokale partijen in de ontwikkelfase biedt grote voordelen. Als zou blijken dat een lokale energiecoöperatie een project niet of zeer moeizaam van de grond krijgt, moet een nieuwe afweging worden gemaakt. Er kan vervolgens worden gekeken naar andere samenwerkingsvormen met partijen waarmee initiatieven wel van de grond komen.

Windpark Nijmegen-Betuwe; Burgerinitiatief

Windpark Nijmegen-Betuwe is vrijwel volledig in handen van burgers, verenigd in coöperatie WindpowerNijmegen. Na een succesvolle wervingscampagne in 2015 hebben 1.013 coöperatieleden samen 2 miljoen euro bij elkaar gebracht om het park te realiseren. Ook PPM Oost, de investeringsmaatschappij van provincie Gelderland heeft financieel bijgedragen. Voor hun investering ontvangen de deelnemers een goed rendement en leveren ze een belangrijke bijdrage aan de verduurzaming van de regio.

<https://www.windparknijmegenbetuwe.nl/>

4.2 VOORWAARDEN VOOR ONTWIKKELING

Het raadsakkoord 2018-2022 van Olst-Wijhe stelt het volgende:

Grootschalig opwekken van duurzame energie, zoals zonne- en windenergie in onze gemeente, vindt bij voorkeur plaats door inwoners en lokale bedrijven voor 100% eigenaar van een zonneveld of windmolen te laten zijn. De opbrengst komt ten goede aan de inwoners en de bedrijven in onze gemeente.

Aan initiatiefnemers worden in het verlengde daarvan de volgende voorwaarden meegegeven:

- Bij het indienen van een projectvoorstel of principeverzoek wordt een uitgewerkt voorstel voor proces- en projectparticipatie overlegd.
- Als het college van burgemeester en wethouders besluit medewerking te verlenen aan een ruimtelijke procedure wordt met initiatiefnemers voorafgaand aan het verlenen van de vergunning een anterieure overeenkomst gesloten waarin afspraken over participatie worden vastgelegd.

De Groene Weuste; Wierden

Stichting Duurzame Energie Wierden Enter (SDEWE) werkt samen met particuliere investeerder Sunwatt BV.

SDEWE en Sunwatt richten gezamenlijk 'De Groene Weuste' BV op met een unieke aandelenconstructie met betrekking tot zeggenschap en rendement. Sunwatt brengt risicodragend kapitaal in. De helft van dit kapitaal komt na de bouw beschikbaar voor crowdfunding. Hierdoor lopen crowdfunders geen bouwrisico: risicoklasse B.

<https://weustestroom.nl/>

Voor zonnevelden en windparken geldt dat de businesscase onder meer afhankelijk is van het vereiste rendement van de investeringen en de toegekende SDE+-subsidie (Subsidie Duurzame Energie). Voor grondgebonden zonnevelden geldt daarnaast dat de kosten van de netaansluiting in goede verhouding moeten staan tot de omvang van het park. En voor windparken geldt dat het geïnstalleerd vermogen aan moet sluiten op het lokale windaanbod.

Aan de ontwikkeling van grondgebonden zonnevelden worden minder eisen gesteld op het gebied van projectparticipatie dan aan windparken. Reden hiervoor is dat een windpark een grotere invloed heeft op de omgeving dan een zonneveld. Ten tweede zijn voor zonnevelden meer mogelijkheden

voorhanden om zicht op het veld voor omwonenden te voorkomen, door verdichting van randen of het toepassen van maximale bouwhoogten. De kosten van de uitvoering van het landschappelijk ontwerp van de randen van een zonneveld drukken op een businesscase van een zonnepark, terwijl dergelijke maatregelen geen rol spelen bij een windpark. Bij een windpark is de noodzaak om lusten en lasten te verdelen groter. De businesscase voor windparken biedt daarvoor doorgaans goede mogelijkheden.

4.2.1 WINDENERGIE

Voor windparken binnen de gemeente Olst-Wijhe wordt het volgende participatiemodel als voorwaarde gesteld:

- Inwoners en bedrijven uit Olst-Wijhe participeren in een windpark, bij voorkeur via een energiecoöperatie, waarbij inwoners (mede)eigenaar zijn en kunnen besluiten over de bestemming van de opbrengst van het windpark.
- Voor elk windpark wordt gekeken of een fonds opgericht kan worden waarin jaarlijks een afdracht wordt gestort vanuit het windpark. Een voorbeeld hiervan is de NWEA Gedragscode²⁰.
- Per windpark wordt bepaald binnen welke straal rond het windpark omwonenden een tegemoetkoming in hun jaarlijkse energierekening kunnen ontvangen om betrokkenheid bij het windpark te vergroten.

²⁰ De Gedragscode bindt de leden van NWEA aan een aantal basisprincipes ten aanzien van participatie, communicatie en het leveren van een bijdrage aan het versterken van acceptatie.

<http://www.nwea.nl/images/PDFs/20161215-Gedragscode-Acceptatie--Participatie-Windenergie-op-Land.pdf>

Naast deze voorwaarden worden initiatiefnemers uitgenodigd om andere vormen van participatie toe te passen, in het bijzonder het naar rato verdelen van de grondvergoeding met aangrenzende grondeigenaren en modellen waarbij inwoners elektriciteit kunnen afnemen van het windpark.

Een eventueel in te stellen fonds kan benut worden voor versterking of verbetering van landschap en daarmee bijdragen aan versterking van de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied. Maar kan ook dienen als vliegwiel voor het verduurzamen van de woningvoorraad en het bestrijden van energiearmoede of stimuleren van de asbestsanering. De inwoners kunnen hierover meebeslissen. Kansen voor gebiedsontwikkeling, maar zorg en mobiliteit kunnen ook ontwikkelingen zijn die ondersteund kunnen worden.

Grondvergoedingen; sociaal model

Binnen het gebied waar het windpark gepland is, wordt onder de grondeigenaren, vóórdat bekend is waar de windturbines exact komen, afspraken gemaakt over de verdeling voor erfpacht- en opstalvergoeding:

Verdeling grondvergoeding (indicatief):

Parameter:	Aandeel:
Aantal hectare	70%
Windturbine en kraanplaats	20%
Wegen en kabels	10%

De grondvergoeding is marktconform. Bij windpark van 5 windturbines is er circa €150.000 per jaar te verdelen.

Gebiedsontwikkeling Drentse Veenkoloniën; Gebiedsfonds

Het gebiedsfonds is een jaarlijkse geldstroom waarmee omwonenden de leefbaarheid in het gebied kunnen verbeteren. Daarbij valt te denken aan een revolverend fonds (geleend geld uit het fonds wordt terugbetaald zodat het weer kan worden uitgeleend) voor zonnepanelen, isolatiemaatregelen, internetverbindingen, ledverlichting in straatlantaarns, groenvoorzieningen en nog veel meer. Bewoners van het gebied rondom de windmolens bepalen zelf wat zij hiermee doen. Dit geld komt van de provincie Drenthe en de initiatiefnemers van het windpark. Bij vrijwel alle windmolens in Nederland wordt een dergelijk fonds gemaakt. Zo delen inwoners in de opbrengsten.

<https://www.drentsemondendoostermoer.nl/meedoen-participeren-het-windpark/>

4.2.2 ZONNE-ENERGIE

Voor zonnevelden geldt dat lokaal (mede)eigendom wordt nagestreefd. Het rendement van een zonproject kan vervolgens op verschillende manieren terecht komen bij de inwoners. Bij zowel SDE+-projecten als postcoderoosprojecten²¹ kan op verschillende manieren worden geprofiteerd van het rendement.

Ook voor zonnevelden vanaf 2 ha geldt de minimale voorwaarde dat een lokale coöperatie betrokken is bij de ontwikkeling en exploitatie van het zonneveld. In 2019 is ook voor zon een gedragscode²² opgesteld. Deze code beschrijft de fysieke en procesmatige wijze van ontwikkeling, inpassing, vormgeving en beheer van zon op land projecten

²¹ Met de postcoderoosregeling (ook wel: Regeling Verlaagd Tarief) krijgen inwoners met een postcode in of naast de locatie van de windmolen de mogelijkheid gezamenlijk in een coöperatie of vereniging van eigenaren te investeren in duurzame energie. In ruil hiervoor krijgen de deelnemers een korting op de energienota. Deelnemers in een energie-coöperatie zijn tot maximaal 10.000 kWh vrijgesteld van energiebelasting.

²² <https://www.natuurenmilieu.nl/wp-content/uploads/2019/11/Gedragscode-zon-op-land-Holland-Solar-171019-definitief.pdf>

5 UITVOERINGSSTRATEGIE

5.1 ROL VAN DE GEMEENTE

De gemeente heeft met het initiatief tot het opstellen van deze visie verantwoordelijkheid genomen om stappen te zetten in de energietransitie in Olst-Wijhe en beleid gemaakt voor het lokaal grootschalig opwekken van duurzame energie met zon en wind. De rol van de gemeente eindigt echter niet nadat de visie is vastgesteld en beperkt zich niet tot een formele rol als bevoegd gezag voor ruimtelijke besluiten.

Om tot concrete uitvoering van projecten te komen, zet de gemeente zich nadrukkelijk in voor de totstandkoming van coalities van partijen en afstemming met de omgeving. Dit biedt de gemeente de gelegenheid om te bewaken dat voorwaarden ten aanzien van participatie worden toegepast. Concrete uitvoeringslijnen worden nader uitgewerkt in een uitvoeringsstrategie.

Zoals blijkt uit paragraaf 2.1.3 moet in de gemeente Olst-Wijhe 191 TJ duurzaam opgewekt worden om de doelstelling in 2020 te halen. Dit kan bijvoorbeeld met 36 ha zonneveld of minimaal 3 windturbines. Uit oogpunt van maatschappelijke acceptatie is de wens van de gemeente om stapsgewijs aanvragen in behandeling te nemen. Mocht er een aanvraag voor een windpark in behandeling zijn, dan neemt de gemeente daarnaast geen aanvraag voor wind in behandeling. Tot en met 2030 worden er niet meer aanvragen voor zon en wind in behandeling genomen dan noodzakelijk is voor de doelstelling van 2030 uit het Klimaatakkoord en RES.

5.2 INZET RUIMTELIJK INSTRUMENTARIUM

De gemeente heeft in het verlengde van de visie de mogelijkheid om grondgebonden zonnevelden en windparken mogelijk te maken door middel van een bestemmingsplan of een omgevingsvergunning voor het afwijken van het bestemmingsplan.

De gemeente acht het instrument van de omgevingsvergunning voor het afwijken een geschikt instrument voor deze ruimtelijke ontwikkelingen. Ten eerste omdat het instrument zich uitstekend leent voor concrete bouwprojecten die in één keer worden gerealiseerd waarbij het niet nodig is om bestemmingsruimte te bieden voor de toekomst. Ten tweede omdat de 'omgevingsvergunning voor afwijken' van het bestemmingsplan voor bepaalde tijd kan worden verleend. De gemeente vindt het belangrijk dat de bouwwerken na afloop van hun economische levensduur worden verwijderd. Afspraken over de verwijdering worden in de anterieure overeenkomst vastgelegd. In de overeenkomst worden ook afspraken gemaakt over het in stand houden van maatregelen voor landschappelijke inpassing of ecologische kwaliteitsverbetering als onderdeel van het ontwerp van het windpark of zonneveld.

Voor zonnevelden geldt dat de gemeente uitsluitend het instrument van de 'omgevingsvergunning voor afwijken' van het bestemmingsplan inzet. Voor windparken wordt na overleg met de initiatiefnemers gekozen voor een ruimtelijk instrument.

M.e.r.-wetgeving

De gemeente heeft voor de ontwikkeling van grootschalige energieprojecten voorliggende visie opgesteld waarvoor een planMER is uitgevoerd. Dat heeft tot gevolg dat bij de besluitvorming over concrete projecten niet opnieuw een locatieafweging hoeft plaats te vinden.

Bij de voorbereiding van bestemmingsplannen of 'omgevingsvergunningen voor afwijken' van het bestemmingsplan moet invulling worden gegeven aan de m.e.r.-(beoordelings)-plicht die op het besluit van toepassing is. Voor zonnevelden geldt dat in geen geval een m.e.r.-beoordelingsplicht optreedt voor een omgevingsvergunning voor het afwijken van het bestemmingsplan²³. Voor windparken speelt de drempel van 15 MW voor het gezamenlijk geïnstalleerd vermogen een rol (zie onderstaand overzicht).

Tabel 4 Windprojecten en MER-beoordelingsplicht

Activiteit	mer(-beoordelingsplicht)
Bestemmingsplan windenergie < 15 MW	geen planMER-plicht
Bestemmingsplan windenergie > 15 MW	planMER-plicht
Vergunning voor afwijken < 15 MW	MER-beoordelingsplicht
Vergunning voor afwijken > 15 MW	MER-beoordelingsplicht

Voor elk initiatief geldt dat de gemeente met initiatiefnemers vroegtijdig een overeenkomst sluit over de toe te passen project- en procesparticipatie. Met uitzondering van bijzondere gevallen kiest de gemeente in het geval van windprojecten voor het instrument van de 'omgevingsvergunning voor afwijken' van het bestemmingsplan.

5.3 UITVOERINGSLIJNEN

Waar nodig en naar behoefte worden concrete uitvoeringslijnen nader uitgewerkt. Daar waar meer detailniveau nodig is om te komen tot meer regie op het proces of betere sturing op voorwaarden worden onderdelen uitgewerkt. Te denken valt aan:

- Een beleidsregel waarin het proces voor het indienen van principeverzoeken voor het realiseren van projecten wordt uitgewerkt;
- Welke samenwerkingsmodellen en -partners kunnen bijdragen aan het realiseren van duurzame energieprojecten onder de voorwaarden die onze inwoners hieraan stellen;
- Een uitwerking van het proces om te komen tot afspraken over grondvergoedingen op basis van een sociaal model.

²³ Zonnevelden komen niet voor in de C- of D-lijst van het Besluit m.e.r. Zonneparken zouden kunnen worden getypeerd als een activiteit als bedoeld in artikel D9 (landinrichtingsproject). Er treedt echter alsnog geen m.e.r.-beoordelingsplicht op omdat de omgevingsvergunning voor afwijken geen m.e.r.-beoordelingsplichtige besluit is als genoemd in kolom 4.

BIJLAGE 1 PLANMER

BIJLAGE 2 PARTICIPATIEVERSLAG

BIJLAGE 3 ENERGIE IN CIJFER

Energieverbruik particuliere woningen; woningtype en regio's

Gewijzigd op: 18 februari 2019
2017* zijn voorlopige cijfers

			Onderwerp ^o		
Woningkenmerken ^o			Gemiddeld aardgasverbruik	Gemiddeld elektriciteitsverbruik	Stadsverwarming
Regio's ^o					
Perioden ^o					
			m3	kWh	%
Totaal woningen	Olst-Wijhe	2015	1 540	3 240	.
		2016	1 610	3 230	.
		2017*	1 550	3 140	.
Appartement	Olst-Wijhe	2015	850	2 050	.
		2016	810	1 930	.
		2017*	780	1 900	.
Tussenwoning	Olst-Wijhe	2015	1 260	2 870	.
		2016	1 330	2 820	.
		2017*	1 270	2 720	.
Hoekwoning	Olst-Wijhe	2015	1 400	2 980	.
		2016	1 470	2 930	.
		2017*	1 410	2 850	.
2-onder-1-kapwoning	Olst-Wijhe	2015	1 570	3 460	.
		2016	1 670	3 440	.
		2017*	1 590	3 390	.
Vrijstaande woning	Olst-Wijhe	2015	2 100	4 050	.
		2016	2 200	3 960	.
		2017*	2 120	3 880	.
Eigen woning	Olst-Wijhe	2015	1 720	3 670	.
		2016	1 800	3 600	.
		2017*	1 730	3 520	.
Huurwoning	Olst-Wijhe	2015	1 150	2 340	.
		2016	1 210	2 310	.
		2017*	1 160	2 240	.

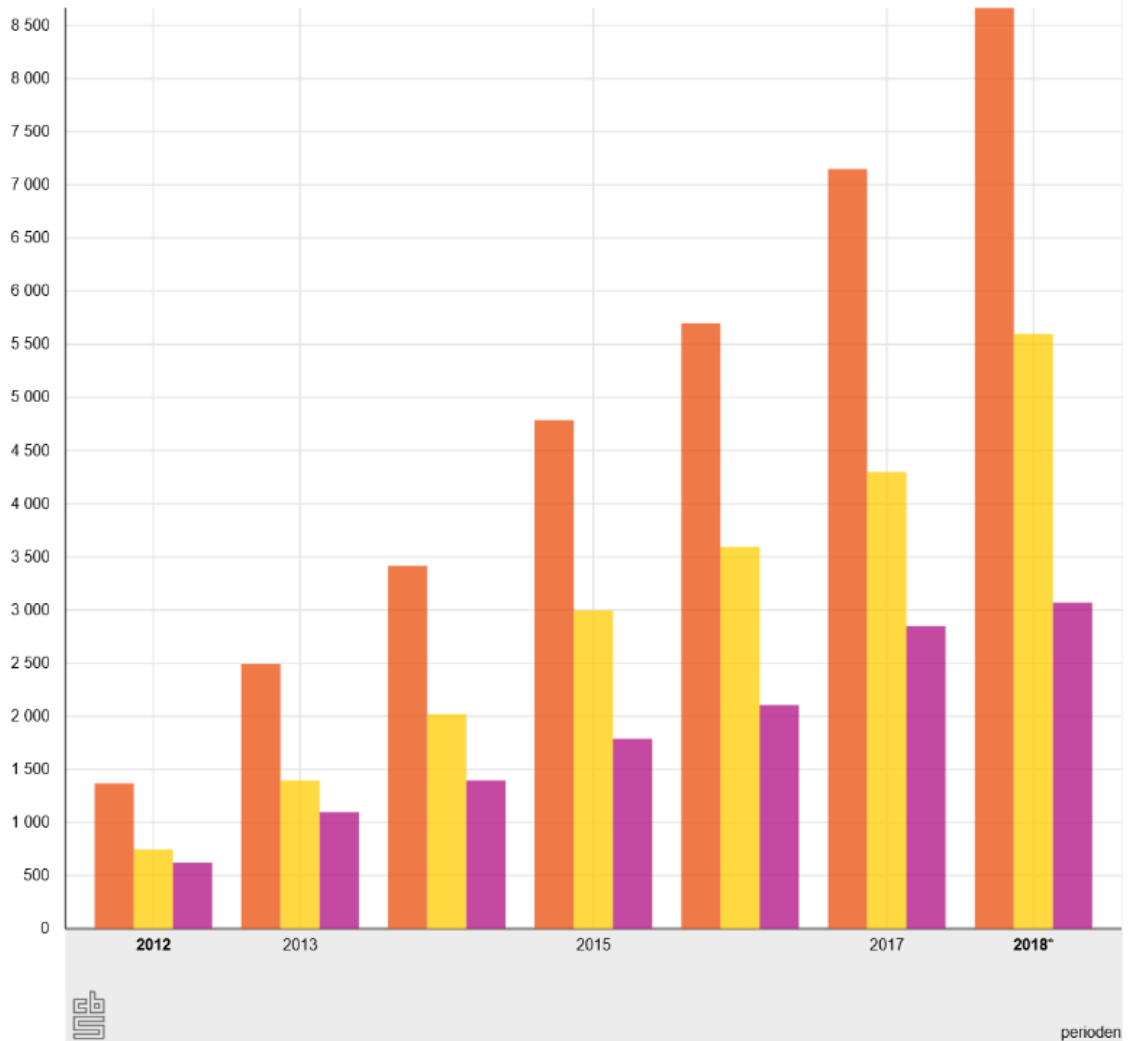
Bron: CBS

Deze tabel bevat cijfers over het opgestelde vermogen aan zonnepanelen in kW en het aantal installaties voor bedrijven en woningen van particulieren voor de jaren 2012-2018. Deze cijfers zijn uit te splitsen naar gemeente, provincie en landsdeel. De regionale indeling is voor alle jaren gebaseerd op de gemeentelijke indeling van 1 januari 2018.

Zonnestroom; vermogen bedrijven en woningen, regio (indeling 2018)

Onderwerp: Opgesteld vermogen van zonnepanelen
Regio's: Olst-Wijhe

kW

Bedrijfstakken/woningen

- Alle economische activiteit en woningen
- Woningen
- A-U Alle economische activiteiten